

Εργαλεία Έρευνας

Α. Αθανασόπουλος

Σχέδιο Εργασίας στην ΠΕ

Η ανάπτυξη και υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας ακολουθεί σε γενικές γραμμές την εξής πορεία (ΔΕΠΠΣ ΠΕ):

1. Επιλογή του θέματος - Καθορισμός στόχων
2. Σχεδιασμός της εργασίας και συγκρότηση ολιγομελών ομάδων
3. **Ανάθεση και υλοποίηση των εργασιών σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο**
4. Συζήτηση αποτελεσμάτων και προγραμματισμός λήψης μέτρων
5. Παρουσίαση
6. Αξιολόγηση

Ερευνητικές Εργασίες Λυκείου

1. Επιλογή και οριοθέτηση θέματος
2. Προγραμματισμός και οργάνωση των ομάδων
3. Δράσεις συλλογής δεδομένων
4. Επεξεργασία ερευνητικών δεδομένων
5. Οργάνωση και κοινοποίηση της νέας γνώσης

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Εργαλεία Έρευνας

- Μελέτη πεδίου (παρατήρηση – καταγραφή – αποτύπωση κ.λ.π.)
- Συνέντευξη
- Ερωτηματολόγιο
- Έρευνα σε αρχειακό υλικό
- Βιβλιογραφική έρευνα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Συνέντευξη

- Κατάλληλο ερευνητικό εργαλείο για τη διερεύνηση στάσεων, αντιλήψεων, ανάδειξη στερεότυπων
- Χαρακτηρίζεται ως ποιοτικό ερευνητικό εργαλείο γιατί δεν απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό πληροφορητών, αλλά διερευνά σε βάθος τις απόψεις των λίγων.

Οδηγός Συνέντευξης

- Αποφασίζουμε ως ομάδα τις πιο βασικές ερωτήσεις που θέλουμε να υποβάλουμε στους πληροφορητές μας και τις καταγράφουμε
- Συνήθως δεν ξεπερνούν τις 4-5 ερωτήσεις
- Οι μαθητές φροντίζουν να υποβάλουν τις ερωτήσεις, αλλά καταγράφουν και οτιδήποτε άλλο οι πληροφορητές τους αναφέρουν και οι ίδιοι δεν είχαν σκεφθεί να ρωτήσουν.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΔΙΟΥ

Μελέτη πεδίου

- Προηγείται επιτόπια επίσκεψη του εκπαιδευτικού για σχεδιασμό και έλεγχο καταλληλότητας
- Η συζήτηση προετοιμασίας της μελέτης πεδίου που ακολουθεί (στην τάξη), θα πρέπει να καταλήξει στην παραγωγή φύλλων εργασίας τα οποία θα συμπληρωθούν από τους μαθητές κατά την επίσκεψη τους στο πεδίο.

Μελέτη πεδίου

- Είναι σημαντικό οι μαθητές να βγουν στο πεδίο έχοντας συγκεκριμένες δραστηριότητες να διεξάγουν (Ρόλοι για όλους)
- Σημαντικό ρόλο επίσης παίζει και ο εξοπλισμός ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πεδίο (κάμερα, φωτογραφική μηχανή, μαγνητόφωνο κ.λ.π.)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Πλεονεκτήματα

- Πολλοί εξεταζόμενοι
- Λίγα έξοδα
- Ίδιο σύνολο ερωτήσεων για όλους τους εξεταζόμενους
- Δεν προκαλεί φόβο, δισταγμό ή τρακ
- Στοιχεία από πολλά άτομα → τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν κύρος
- Μπορούμε να εξετάσουμε άτομα σε απομακρυσμένες περιοχές.

Μειονεκτήματα

- Ο ερευνητής δεν ξέρει τους λόγους για τους οποίους απαντά ο εξεταζόμενος
- Μικρή ελευθερία έκφρασης
- Είναι δύσκολο να μας επιστρέψουν όλα τα ερωτηματολόγια
- Μια ερώτηση μπορεί να ερμηνεύεται διαφορετικά από διάφορους ανθρώπους
- Δεν υπάρχει βεβαιότητα για το ποιος απάντησε το ερωτηματολόγιο
- Όταν ο σχεδιασμός δεν είναι σωστός δεν ξέρουμε πως να επεξεργαστούμε τα αποτελέσματα.

Ερωτηματολόγιο

- Μορφή ερωτήσεων:
 - **Κλειστού τύπου** ώστε να κωδικοποιούνται ευκολότερα και να μην χάνεται χρόνος στην επεξεργασία τους
 - Κλειστού τύπου = Σ-Λ, πολλαπλή επιλογή, **κλίμακα** (Likert)
- Μέγεθος δείγματος:
 - Αν και η μαθητική έρευνα δεν διεκδικεί την επιστημονική εγκυρότητα των μεγάλων ερευνών, θα πρέπει να εξοικειώνει τους μαθητές με βασικές αρχές της επιστημονικής έρευνας. Το δείγμα του ερωτηματολογίου θα πρέπει να είναι ένας ικανός αριθμός, ο οποίος θα μπορεί να αποτυπώνει την τάση του δείγματος στις ερωτήσεις.

Κλειστές ερωτήσεις

- Οι απαντήσεις πρέπει να εμπεριέχουν όλες τις πιθανές εκδοχές
 - (κακό) παράδειγμα: Ποιος είναι ο ανώτερος τίτλος σπουδών που διαθέτετε; Πτυχίο ΑΕΙ, Πτυχίο ΤΕΙ
- Οι απαντήσεις πρέπει να είναι αμοιβαία αποκλειόμενες
 - (κακό) παράδειγμα: Πού ζείτε; Αθήνα, Αττική, Βόλο, Αλλού.

Κλίμακες

- Κατά κανόνα οι κλίμακες είναι καλύτερες από τις διχοτομικές απαντήσεις (αν εφαρμόσιμο)
 - Είστε ευτυχισμένος ή λυπημένος σήμερα; Πόσο ευτυχισμένος είστε σήμερα σε μια κλίμα 0-10 (0 το λιγότερο, 10 το μέγιστο δυνατόν);
- Στις κλίμακες σκεφτείτε την εκδοχή να μην έχετε «μεσαία» κατηγορία (ουδέτερη, όχι άποψη)
- Σκεφθείτε αν πρέπει να αλλάζετε κάθε τόσο την κατεύθυνση της κλίμακας (αύξουσα – φθίνουσα)
 - Έλεγχος αξιοπιστίας \Leftrightarrow λάθη αβλεψίας
- Χρησιμοποιήστε τα «Δεν γνωρίζω» «Άλλο» μόνο όπου είναι απολύτως απαραίτητο.

Σχεδιασμός ερωτήσεων (1)

- Οι ερωτήσεις πρέπει να εξαντλούν το θέμα
- Πρέπει να υπάρχει κάποια λογική στη σειρά των ερωτήσεων
 - Ομαδοποιείτε παρεμφερείς ερωτήσεις
 - Όταν μια γενική και μια ειδική ερώτηση πρόκειται να ερωτηθούν μαζί, να προηγηθεί η γενική
- Πρέπει να είναι καλά διατυπωμένες
 - Σωστές από γραμματική και συντακτική άποψη
 - Να μην μπορούν να ερμηνευθούν με πολλούς τρόπους ή να είναι ακατανόητες.

Σχεδιασμός ερωτήσεων (2)

- Να είναι θετικά διατυπωμένες. Λέξεις όπως δεν ή μη πρέπει να υπογραμμίζονται.
- Αποφύγετε καθοδηγητικές ερωτήσεις
 - Π.χ. «Δεν νομίζετε ότι θα έπρεπε να γίνετε συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών;»
 - Σωστότερα: «Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την ακόλουθη πρόταση: Θα πρέπει να γίνεται συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών».

Σχεδιασμός ερωτήσεων (3)

- Μην είστε φλύαροι: οι ερωτήσεις να έχουν το πολύ 15-20 λέξεις
- Αποφύγετε περιττές ερωτήσεις εκτός και αν έχετε κάποιο λόγο
 - Εξαίρεση: Κάποιες φορές είναι καλή ιδέα να ρωτάτε δύο ερωτήσεις που να αφορούν την ίδια έννοια (πρώτα σε μια κλίμακα και μετά ως κατηγορική απόφαση)
- Αποφύγετε να ρωτάτε άχρηστα (για το θέμα της έρευνας) πράγματα.

Πρέπει να γνωρίζετε το δείγμα σας

- Τοπική γλώσσα και ορολογία
- Πολιτισμικές διαφορές
- Το πώς κάνετε την έρευνά σας μπορεί να απειλήσει την εγκυρότητά της
 - Πόρτα-πόρτα;
 - Τηλεφωνικά;
 - Μέσω διαδικτύου;

Έλεγχος του εργαλείου (1)

- Προέρευνα: Το ερωτηματολόγιο δοκιμάζεται για την αρτιότητα του
 - από μικρή ομάδα πεπειραμένων ατόμων σχετικών με το δείγμα
 - Σχόλια και υποδείξεις για την βελτίωση των ερωτήσεων
- Προέρευνα (pre-test) έναντι πιλοτικής έρευνας (pilot test):
 - Προέρευνα: Εστιάζει στις μεμονωμένες ερωτήσεις ή σε όλο το εργαλείο
 - Πιλοτική έρευνα: Συνήθως μεγαλύτερης κλίμακας από τον προέλεγχο & περιλαμβάνει έλεγχο όλης της διαδικασίας.

Έλεγχος του εργαλείου (2)

- Ο ερωτώμενος κατανοεί με τον ίδιο τρόπο την ερώτηση όπως κι εσείς;
 - Χρησιμοποιήστε παραδείγματα πριν από τις ερωτήσεις που μπορεί να προκαλέσουν σύγχυση ή δυσκολία στον ερωτώμενο
- Μήπως έχετε μεγάλες προσδοκίες από τον ερωτώμενο;
- Πάρτε συνέντευξη από τους ερωτώμενους δίνοντάς τους το ερωτηματολόγιο και σημειώνοντας τα σημεία που σας ζητούνται διευκρινίσεις
- Ζητήστε από τα άτομα που μετέχουν στην προέρευνα να σας αναδιατυπώσουν τις ερωτήσεις
- Ομάδα ειδικών: δώστε τις ερωτήσεις σας σε ομάδα ειδικών για να κάνουν τις παρατηρήσεις τους.

Κωδικοποίηση δεδομένων

- Προσδώστε μια αριθμητική τιμή σε όλες τις πιθανές τιμές της μεταβλητής σας
 - Π.χ. Μεταβλητή Φύλο: Άντρας=0, Γυναίκα=1
- Αναπτύξτε έναν συστηματικό τρόπο χειρισμού των δεδομένων που λείπουν
 - Να εισάγετε μια τιμή για τα δεδομένα που λείπουν αλλιώς δεν θα ξέρετε εάν το ότι λείπει οφείλεται σε λάθος κατά την εισαγωγή των δεδομένων, ή επειδή δεν απάντησαν κτλ. Χρησιμοποιείτε αριθμητικούς κώδικες που έχουν νόημα για τη συγκεκριμένη μεταβλητή (π.χ. -9 λείπει, -8 ακατάλληλη κοκ)._

Χρήσιμες Συμβουλές (1)

- Κάνετε το ερωτηματολόγιο ελκυστικό (έγχρωμο μελάνι ή χαρτί, γραφικά, καλλιτεχνική πρώτη σελίδα)
- Οργανώστε και σχηματίστε τις ερωτήσεις έτσι ώστε το ερωτηματολόγιο να είναι εύκολο να απαντηθεί
- Στριμώξτε τις σε όσο το δυνατόν λιγότερα φύλλα. Είναι οικονομικό, οικολογικό και κυρίως δεν τρομάζει τους ερωτώμενους
- Αριθμήστε τις ερωτήσεις και τις σελίδες του ερωτηματολογίου (καλύτερη αναφορά κατά την κωδικοποίηση).

Χρήσιμες Συμβουλές (2)

- Τοποθετήστε το όνομα και τον τίτλο της εργασίας σας στην αρχή ή στο τέλος του ερωτηματολογίου
- Περιλάβετε σύντομες, σαφείς οδηγίες γραμμένες με ζωηρά γράμματα
- **Μην** τοποθετείτε τις σημαντικές ερωτήσεις στο τέλος του ερωτηματολογίου
- Περιλάβετε αρκετή πληροφόρηση στο ερωτηματολόγιο, έτσι ώστε οι ερωτήσεις να είναι σημαντικές για τον ερωτώμενο. Οι ερωτήσεις που είναι ενδιαφέρουσες και σαφώς σχετικές με την έρευνα αυξάνουν το ποσοστό των απαντήσεων._

Πηγές πληροφοριών

- Μπαζίγου Κ. Σχεδιασμός Ερευνητικής Εργασίας – «Τα ρούχα μας, αυτοί οι άγνωστοι»
- Μαυρικάκη Ε. Μεθοδολογία Έρευνας
Παρουσιάσεις Μεταπτυχιακών Μαθημάτων
- Οδηγίες για τη σύνταξη ερωτηματολογίου
Γιανναράκη Κ., Νατσιού Β.
<https://gelkynproject2011.wordpress.com/>